

LITERATURĂ

ȘI

ARTĂ - ROMÂNĂ

EDIȚIE

SEMESTRU

FORȚĂ

ANUL VII

—1903—

SINAIIA ȘI IMPREJURIMILE

Munții țării românești, atât de puțin cunoscuți, au pozițiuni pitorești și încântătoare, ca cei mai frumoși munți ai Europei. Cine n'a vizitat minunatele văi ale Oltului și ale Bistriței, ale Prahovei și ale Teleajenului, ale Păpușei și ale Coahlăului, nu știe frumusețea Carpaților, frumusețea României de munte.

Sinaia de netăgăduit, e una din pozițiunile cele mai frumoase ale Carpaților. Cine a trăit câtva într'insa nu poate să-și uite clima și pitorescul precum și frumusețile făcute cu timpul de mâna omenească. D-l Al. Gălășescu, director al Eforiei Spitalelor Civile, ni dă în interesanta sa lucrare *Sinaia*, indicațiunile cele mai complete, pe care le supunem cititorilor noștri, urmând cuvânt după cuvânt substanțiala și clara sa lucrare.

Situată la baza muntelui Furnica pe platoul care se coboară spre valea Prahovei de-asupra căreia se întind șirurile munților Bucegi și mărginită de o parte de pârul Peleș iar de altă parte de pajiștea de la Isoare, Sinaia, atrage și reține privirile călătorului.

Isoarele cele mai exacte asupra istoricului Sinaei apar prin secolul al XV-lea; ele ne arată că prin sălbaticile văi ale Bucegilor umbrite și apărute de vânturile despre miază noapte se găsea locuind, risipiți prin diferite văi, mai mulți călugări ca sihaștri. Ei duceau o viață de pustnici și nu se strângeau decât o singură dată pe săptămână, Duminica, spre a face rugăciuni împreună, și spre a-și lua merinde, după care se retrăgeau iarăși pe sub stâncile lor. Mai târziu ei zidiră în stânci case de rugăciuni și biserici mici în lemn. Așa, se știe, că prin veacul al XV-lea s'a săpat o casă de rugăciuni în stânca Sf. Ana de către acești pustnici.

Arhimandritul Ghenadie Enăceanu vorbește despre un hrisov al lui Mihnea Voievod (1581) prin care se confirmă o danie mănăstirii Sf. Nicolae, unde se numește locul Molomoț, după munții Bucegi. Aceasta dovedește că la acea epocă se afla o biserică în Sinaia pe locul Molomoț.

Protosinghelul Dorofteiu Bertescu, care a adunat din gura călugărilor tot ce ei știa din vreme despre începutul mănăstirii Sinaia, spune că din schitul de pustnici Lespezi s'au tras mai mulți călugări doritori de liniștea pustnicească și că mai târziu pe la 1665 au făcut o bisericuță de lemn cu numele Sf. Nicolae, în poala muntelui Furnica, adică deasupra platoului unde este astăzi mănăstirea Sinaia. Această bisericuță s'a ruinat în timpul războiului din anul 1788. Pe locul ei s'a ridicat mănăstirea *Sinaia* de către boierul spătar Mihail Cantacuzino, numit astfel după munții *Sinaei* celei Mari din Arabia, unde făgăduise lui D-zeu că va zidi acest locaș. Afirmarea aceasta însă este o legendă. Ceea-ce se știe sigur este că spătarul Mihail Cantacuzino a înălțat un schișor

pe apa Prahovei cu hramul Adormirea Maicei Domnului, pe care l'a sfârșit în Iulie 1695 numindu-l Sinaia, după asemănarea Sinaei celei Mari din muntele Horivu din Arabia.

Schitul împreună cu chiliile, afară de clopotniță, există și acum, însă cu schimbările ce a suferit în cursul anilor. După mai multe turburări care au frământat viața veacului al XVIII și începutul celui de al XIX, mănăstirea Sinaia a intrat într-o viață pacinică. Așezată pe drumul mare de pe valea Prahovei, care leagă România cu Transilvania, această mănăstire adăpostea pe toți călugării care obișnuiau pe atunci să meargă vara să-și caute sănătatea pe la stațiunile balneare din țările surori transcarpatice.

Principele Carol I vizitând pentru întâia oară în 1866 și localitatea rămânând încântat de frumusețea cu care natura a înzestrat-o, a hotărât să-și întemeieze acolo reședința domnească de vară. Aerul, clima, pozițiunea încântătoare a Sinaei, maiestatea munților, apa limpede și răcoroasă, au făcut în urmă din ea localitatea cea mai atrăgătoare din munții Carpați, și astăzi ea se bucură de renumele celei mai căutate stațiuni climatice românești. Un număr însemnat de persoane distinse și cu dare de mână a înălțat vile frumoase. În anul 1875 s'a început construcția castelului Peleş destinat ca reședință de vară a regelui și reginei și cu timpul s'a clădit hoteluri, stabilimente de băi, parcuri pavilioane, așa că astăzi Sinaia legată prin linia de drum de fer București, iluminată cu, electricitate și alimentată cu apă de izvor, strădată cu șosele, drumuri și poteci, spre pozițiunile pitorești ale Bucegilor, este una din stațiunile de vară, din cele mai încântătoare și mai frumoase din toată Europa.

* * *

După un drum de 125 kilometri din București, călătorul ajunge în gara Sinaei, urcă coasta unui munte și ajungând de-asupra lui vede orașul, semănat de vile în amfiteatru și umbrit de munții care-l înconjoară. Vîrfurile acestor munți se urcă până la 1500 metri deasupra mănăstirii care ea însăși se află la o înălțime de 860 metri deasupra nivelului mării.

Orașul Sinaia se află situat la 25° 31' longitudine Est de Greenwich și 45°, 21' latitudine de Nord, și este cel mai sus deasupra nivelului mării dintre toate orașele din România. Timpul frumos durează îndeobște de la 15 Iunie până la 15 Septembrie și uneori și peste această dată. Populațiunea stabilă este de 2000 de locuitori. În timpul verii populația atinge țifra de 5000 suflete. Aerul este remarcabil de curat și poate fi respirat de organele respiratorii cele mai delicate. El este îmbălsămat, trecând prin pădurile ce înconjoară de jur împrejur localitatea. Iată, după albumul climatologic al României, cifrele indicând cu exactitate clima Sinaei: Iulie.... 16°,0, August... 15°,3, Septembrie.... 11°,5 ceea ce dă ca temperatură mijlocie a verii 14°,3' corespunzătoare cu temperatura lunilor Aprilie și Mai din București. Pe lângă asta, variațiunile de temperatură nu sunt așa de mari ca acelea constatate în restul țării. Presiunea atmosferică mijlocie este 688,4 mm. Vînturile dominante sunt cele de la Nord și de la Sud.

Ca informațiuni practice trebuie să spunem că stațiunea Sinaei posedă astăzi hoteluri de primul rang ca marele Hotel Caraimau în Parc, cuprinzând 120 de camere, mobilat elegant în stil modern, cu lumină electrică, cu băi, sală de lectură, terasă și seră; apoi hotel Sinaia, vila Ghica, vila Kirschner, hotel Regal, hotel Boulevard, hotel Nicolau, hotel Belvedere, etc.; peste 150 vile de întâia categorie de închiriat, alte 50 vile mijlocii și un mare număr de case țărănești; poștă, telegraf și telefon; trăsuri de piață, casino, cofetărie, farmacie etc.

Parcul, situat în mijlocul orașului, este una din cele mai frumoase părți ale Sinaei, aci trec și se plimbă toți vizitatorii orașului. Din el se poate admira munții, pădurile și pozițiunile înconjurătoare.

Inclinațiunile și undulațiunile, punțile și drumurile ce-l străzesc, chioșcurile arborii și florile ce-l înfrumusețază, fac din el punctul cel mai atrăgător din această stațiune.

Mănăstirea Sinaia, care se află mai sus de parc și care poate fi vizitată cu permisiunea superiorului ei — clădită, cum am spus, de spătarul Mihail Cantacuzino la 1795 — are pe poartă următoarea inscripție:

«Această poartă și cu toate înnoiturile câte se văd aci, au fost făcute de părințele Dionisie Proiu Tiruloiu, în zilele lui Io Nicolae Voevod, în anul de la Adam 7228 (1720) Maiu 20».

În interiorul bisericii se află pe pereții spătarul Mihail Cantacuzino cu frații săi. Pictura primitivă nu mai există decât pe alocurea, căci la 1795 biserica s'a zugrăvit din nou. Al doilea quadrilater al mănăstirii există numai din anul 1846. În el avem de observat clopotnița de la intrarea în mănăstire, zidită în anul 1891, și casele despră nord cu o vedere încântătoare spre Peleş și Bucegi. Biserica din mijloc, a cărei reconstruire s'a început în anul 1900 și s'a terminat în anul 1903. Ea a fost restaurată în stil bizantin, după planurile d-lui arhitect Mandrea, iar timpla și interiorul sunt datorite d-lui arhitect Pompilian. Biblioteca mănăstirii are 2500 de volume, dintre care unele importante și rare, începând din anul 1648. Muzeul conține peste 600 obiecte de valoare, icoane vechi și obiecte pentru serviciul divin. Tot într'insul se poate vedea o colecție de săbii și arme vechi, 100 medalii de aur, de argint și de bronz, o colecție de monete vechi o colecție de diferite pietre de cihliar și agate, o colecție de diferite minerale, etc.

Părăsind incinta mănăstirii Sinaia pășim în strada Carmen Sylva, așezată pe malul drept al pârâului Peleş. Acest pârâu isvorăște din munții Piatra-Arsă și este un torent plin de farmecile naturii. Asupra lui, Carmen Sylva a scris sub titlul *Robia Peleşului*, una din acele fantazii, pe care numai închipuirea sa delicată le poate imagina!

Străbătând alea Carmen Sylva trecem podul de piatră peste pârâu Peleş și deodată apare ca prin farmec castelul Peleş, a cărei frumusețe, împreună cu frumusețea naturii, alcătuiesc punctul cel mai uimitor al Sinaei.

Local unde e situat castelul este unul din cele mai sălbatice prin virfurile de munți care-l domină și prin apa Peleşului care curge sgomotos la poalele lui. El este făcut în stilul renașterii germane și este construit în cea mai mare parte în lemn dând castelului un caracter de ușurință și de grație. Planul a fost făcut de Dodere, profesor al școlii politehnice din Viena. Pe piatra fundamentală pusă la 2 August 1865-când Regele lovi cu ciocanul, scris: «Să se ridice acest castel și să fie leagănul Dinastiei noastre în țară». Grădina de lângă castel este în gustul veacului al XVI italian. Un basin monumental a cărei aruncătură se urcă la 22 metri, statuî pe jumătate ascunse în verdeață, candelabre electrice, așezate de-alungul drumului, vase de majolică, înșirate prin pădure și un covor de flori, sunt elementele care înconjoară și înfrumusețază acest castel. Interiorul lui e tot atât de frumos. Pe pereții primului vestibul se află placa poetului Alecsandri, așezată la inaugurarea Castelului.

«Eû Carol și-al meu popor
Zidit-am într'ua gând și dor
În timp de lupte-al meu regat
În timp de pace-al meu palat».

Din vestibul urcând scara pătrundem în coridorul cel mare în jurul căruia se află salele de primire. Ferestrele cu geamuri colorate reprezentând pe Mihai Viteazul Ștefan cel Mare, iar în dreapta și în stînga, pereții sunt împodobiți cu portretele casei Hohenzollern.

În virful scării de onoare avem *sala de mîncare* cu lemnăria în stilul Renașterii, cu mobilierul îmbrăcat cu piele de Cordova, cu geamuri îmbrățișând scene din viața Seniorilor.

De aici o ușă sculptată duce în *sala de biliard*, care comunică cu *sala turcească*,

care a figurat la expoziția din Paris la anul 1868. Tot din sala de mâncare se trece în *sala de serbări* decorată și mobilată în stil mauresc, iar în fundul ei o fântână arabă de marmură albă de Carrara. Apa Peleşului alunecă pe marmura albă și face să se audă murmurul izvorului. Din sala de biliard se trece încă în *marea sală*, destinată primirilor oficiale, plină de lumină și de unde avem cea mai frumoasă vedere pe valea Peleşului. Se continuă *cabinetul Maestăței Sale Regina* în stil Ludovic al XV, apoi *sala de muzică*, apoi *Biblioteca*, apoi *Cabinetul de lucru* al Regelui; mai departe *teatrul mic*, complimentul săleii de muzică, etc.

În etajul de sus sunt apartamentele destinate oaspeților de distincțiune. În ele au locuit: Împărăteasa Austriei, arhiducele Albert, arhiducele Rudolf și arhiducesa Stefania, principele de Galles, Regina Suediei, Împăratul Frantz Iosef, etc. În camera în care a locuit Împăratul Frantz Iosef s'a născut Principele Carol. Cabinetul *Majestăței Sale Reginei*, pe care revistele străine l-au reproduș și oamenii de literă l-au descris de atâtea ori, este o poezie de culori, de mătăsurii și de catifele. *Marea bibliotecă* a Castelului, *camerile de dormit*, au fiecare în parte stilurile și frumusețea lor. «În frumoasele nopți de vară în care spiritul lumii e în aer», Regina pune de stins lumina din camera de muzică și face să răsună clavierul, «sub umbrita lumină ce cade din stele».

Cei care au auzit aceste concerto nu le vor mai uita niciodată.

* * *

Excursiunile în munții Bucegi alcătuiesc partea cea mai frumoasă și mai frumoasă a stațiunii Sinaia. Trebuie cineva să vadă el însuși acești munți, să ajungă până în vârful lor pentru a putea să-și admire în toată splendoarea lor. Legendele fermecătoare ale fiecăruia din ei, pe care Carmen Sylva le descrie în *Poveștile Peleşului*, par a-și avea izvorul în țara viselor. Drumurile și potecile de astăzi, fac că excursiunile sunt foarte ușoare până în cele mai înalte vârfuri.

Între excursiunile mai mici, adică până la 5 km. distanță, notăm: *Cu'bul Principesei Maria*, înfățișând o clădire în lemn, suspendată pe 5 brazi înalți. Această mică clădire, locul de predilecție al Principesei Maria, se compune din 3 camere mici. Interiorul cuprinde lucrări de artă, faianță, piei de urs și de leu. *Piscul Cănelui*, pornește pe puntea de lemn, peste Prahova din incinta găroii și se continuă șerpuiind până la Pavilion. *Poiana Reginei*, spre vest de castelul Foișor, Stânca *Frantz Iosef*, același drum ce duce la poiana Reginei: e numită stânca *Frantz Iosef* pentru prânzul ce s'a dat în onoarea acestui împărat în 1897. *Stânca Sf. Ana*, trecem pe lângă corpul de gardă, unde drumul să ramifică în două și apucând pe poteca despre Sud-vest duce la acest pavilion foarte pitoresc așezat.

În *Pavilionul Davila*, la *Piatra-Arsă*, la fundul *Valei Rele*, etc. sunt toate excursiuni interesante și frumoase. Printre excursiunile mai mari notăm: La muntele *Cumpletul* și *Stâna Mare*, la *Pescăria Cantacuzino*, la cascada *Urlătoarea*, la *Virful cu Dor* la munții *Jepi*, la muntele *Dihamu*, la muntele *Caraimanu*, la muntele *Omul*, la peștera *Ialomitei*, care toate au frumusețea variată a naturei și legendele lor făurite de imaginația poporului.

Iată una din aceste legende colorită de pana măească a Carmen Sylvei:

VÎRFUL CU DOR

Fost-a odată la Sinaia, o horă mare, într-o zi de sărbătoare.— Flăcăii cu pălăriile acoperite cu flori și fete cu ieie lor bogate se întorceau și se legănau neconținut. Ceva mai departe, de horă, sta un cioban subțirel ca un brad și cu căciula lui de oaie albă, care dând privirea roată peste întreaga horă și ținti căuțăturile pe o fată, care se părea că nici nu-l găsea în seamă.

Ea era lleana, mai frumoasă decât trandafirul Bucegiului și mai gingașa decât floarea Roginei, iar el Ionel Ciobanul, care uitându-se necontenit la diusa, se apropie de horă și îi ceru să-i zică un cuvânt bun :

— Ce să-ți spun ? Tu nu mă iubești de loc și curînd ai să mă uiți.

— Ce să fac ca să mă crezi ?

— Ceea-ce nu poți.

— Eū pot tot.

— Nu, căci fără oile tale nu poți trăi.

— Fără oile mele! zise Ionel și suspină. Unii strigău : Fă-o. Alții : Nu o fă. Ionel se făcu că n'auze nimic și se sui în munte. Oile erau strinse la stână, băgă în mîna Mioriței, garoafa ce o furase de la Ileana și rugă pe ceilalți ciobani să ia cu dînșii și oile sale că el vine mai târziu.

Astfel Ionel Ciobanul rămase singur și 'și propuse să petreacă iarna în munte, departe de iubita și de turma lui.—Cînd veni toamna tovarășii săi se coborîră la cîmp, iar el se duse singur, după ce 'și luă rămas bun de la turmă pe colina Vîrfului cu Dor.—Acolo 'și clădi o colibă, spre a fi ferit de vînt și de zăpezi, dar din zorî până în noapte, sta la ușă, gîndindu-se la iubita lui și la oile de care se despărțise.—Pe zi ce trecea, primăvara se părea că vine tot mai încet și tot mai nesfirșită i se părea așteptarea. — De geaba cînta el din fluer, orî din bucium, nici un behăit nu-i răspundea și murea de urît.

Cu vremea se vindecă în adevăr de boala dragosteî, dar părerea de rău că s'a despărțit de oile sale îl turmenta neîncetat. Ceasuri întregi sta nemișcat pe vîrfurile muntelui, cu ochii ațintiți spre cîmp, încotro i se dusesese turma,

În fine după ce lîncezi multă vreme în singurătate, văzu ivindu-se primăvara. Într'o zi cînd cerceta cu privirea orizontul, i se păru că aude niște clopote ce sunau în depărtare și dulce în spre vale, erau clopotele oilor sale scumpe, pe care i le aduceau înapoi tovarășii. Cum le zări cu meluseî lingă ele, întinse brațele către ele, dete un țipăt de bucurie, dar așa de adînc, în cât își dete și sufletul și, cînd tovarășii sosiră îl găsiră mort cu brațele întinse și cu ochii fixi. Ionel păstorul cel frumos murise de dorul turmeî.

Ciobanii îl înmormîntară unde îl aflare, iar vîrfurile muntelui îl numiră Vîrfurile cu Dor.

* * *

În felul acesta continuă cîrticica d-lui Gălășescu, cu alte indicii, cu alte legende, cu alte descrieri. Ea aduce, după părerea noastră, mai multe și serioase foloase : Prin partea ei practică, prin cunoștințele ei utile, ea ne-a înlesnit nouă Românilor—puțin excursioniști prin orientalismul nostru—ascensiunea munților Sinaiei ; prin partea imaginativă a legendelor, ea le a înălțat, le-a poetizat, făcîndu-ni-le mai atrăgătoare. Dorința de a vedea locul unde s'au făurit acele legende, crește importanța vîrfurilor noastre muntoase. Prin această atracțiune, lucrarea d-lui Gălășescu, îndeplinește o faptă patriotică, înlesnind românilor — pururea iubitori de locuri străine — vizita munților noștri. Mai e încă un avantaj ce se poate trage din cartea sa : ea ne îndepărtează de la melancolia ce-a coprins sufletele noastre, punîndu-ne în contact cu frumusețile natureî. Căci cînd e cineva sănătos și dispus, și pleacă ușor în una din excursiunile frumoase ale munților uită orice tristeță și e fericit că trăește.

Iată de ce aducem complimentele noastre călduroase d-lui Gălășescu pentru lucrarea sa care e și o bună acțiune.

AL. RANEA.

	<u>Pagina</u>
Polisu-Micșun. M. Spre Ideal, <i>piesă în 4 acte</i>	309, 467, 681
Ranea A. . . . Sinaia și împrejurimile	341
Riria Sfaturi	248
Riveanu D. . . . Cărți și reviste străine.	92, 204 273
Sanzio. . . . Expoziția Galeota.	202
Speranția D. Th. Introducere în literatura populară română	437
Spineanu D. . . . Cărți și reviste străine	353, 517, 710
Vojen Al. . . . Eternul cântec, Toamna, <i>versuri</i>	33, 41
” ” Aeternitas, Când rezemat, <i>poezii</i>	224, 267
Xenopol Al. D. . . . Poeta Riria	585
Zamfirescu A. . . . Sonet, Inalță falnic, Pustiū, <i>versuri</i>	193
” ” Cântec de seară	688

ILUSTRĂȚII:

Antonescu P. . . . Mănăstirea Cozia, <i>schiță</i>	117
” ” Fațada laterală și planul mănăstirii Cozia	127
” ” Mormîntul lui Mircea cel bătrîn	135
” ” Coloane de la mănăstirea Cozia	141
” ” Rozete ” ” ” ”	149
” ” Sf. Apostoli (bolnița) de la Mănăstirea Cozia, <i>schița</i>	163
Artachino C. . . . Țigancă cu Crini — <i>Peisagiu</i>	8
Grant N. Țărancă. — Biserică, seara	8
Loghi Kimon Baladă. — Portretul D-nei A. W.	22
Luchian St. . . . Babă torcînd. — Peisagiū de toamnă	57
Petrașcu G. . . . Colț de stradă la Vitré. — Case vechi la Montreuil	31
Spaethe Oscar Dorobanț. — Pescar	69
Stahi D. C. . . . Alexandru Ioan Cuza, <i>portret</i>	411
Storck Fritz Moș Florea	38
” ” Statuetă, <i>portret</i> . — Portret	69
Strâmbu Ip. . . . Cap de expresie. — Portretul D-șoarei G.	31
Vermont N. . . . Horă. — Lupta pentru existență	57
Verona-Garg. A. . . . Horă. — Ger. Ianuarie	23
” ” ” D-na Iulia Hasdeū, <i>portret</i>	1
” ” ” Dumitru Cantemir	61
” ” ” D. C. Ollanescu, <i>portret</i>	97
” ” ” C. A. Rosetti, <i>portret</i>	111
” ” ” Alexandru Russo, <i>portret</i>	174
” ” ” Conac românesc	189
” ” ” Monumentul lui I. C. Brătianu,	225
” ” ” Cârциumă românească, la marginea drumului mare	231
” ” ” Nifon, Mitropolitul Ungro-Vlahiei	251

	<u>Pagina.</u>
* * *	
Mănăstirea Horezu	249
Culă în Muscel	265
Vederea generală a Sinaei	293
Biserica Sinaia	293
Castelul Peleş	307
Strada Carmen Sylva	307
Castelul Principilor	335
Castelul Foişor	335
Munţii Jepi	339
Turmă de oi pe muntele Caraiman	339
Schitul de la Peştera Ialomiţa	347
Poiana Reginei	347
Anghel Demetrescu, <i>portret</i>	357
Vornicul Vasile Alecsandri cu fiii săi Iancu şi Vasile	37
Familia Vornicului Alecsandri, <i>soţia</i>	403
Mihail Kogălniceanu, în 1864, <i>portret</i>	421
Georgé Lazar, <i>portret</i>	421
Costache Negruzzi <i>portret</i>	435
Florica, <i>fica lui Mihaiu Viteazul</i>	453
Ioan Heliade Rădulescu, <i>portret</i>	465
Costache Negri <i>portret</i>	491
Ion Faca, <i>portret</i>	479
Ecaterina Kogălniceanu <i>portret</i>	499
Petre Poenaru, <i>portret</i>	507
Vedere la Nămăeşti.	537
Casă veche boerească.	563
Intrare de Mănăstire	583
Amoraşi florari făcând coroane de flori după o frescă din casa Vetiilor de Pompei.	600
Amoraşi giuvaergi, după o frescă din Pompei	600
Penteu ucis de bacante, frescă la Pompei	611
Femei cu evantaliu, după un vas antic	639
Diferite forme de evantaliu, romane	639
Oglindă după o pictură de pe un vas	639
Bacantă cu cercei şi coroană	669
Femei cu o sticlură de parfum, după un vas antic	669
Coroană de spice şi de mac, purtată de Iulia, fiica lui August	669
Pictură murală în Mănăstirea „Mihai Viteazu din Comuna Strehaia	693

DIRECTOR : N. PETRAŞCU